

Europske integracije i Bosna i Hercegovina - Bosna Srebrena (Bosna Argentina)

Prof.dr. Dženana Čaušević
Pravni fakultete Univerziteta u Bihaću

Sažetak: „...Slavonija, Dalmacija, a osobito Bosna i Hercegovina, to su zemlje o čijoj prošlosti od četiri do pet stoljeća nije moguće ni stranice napisati, a da se ne susretneš s franjevcima kao glavnim čindbenicima i nosiocima prvih uloga...“
A. G. Matoš

Ključne riječi: franjevci, Bosanska vikarija, Bosna Srebrena, Ahdnama, Daytonski sporazum

Posmatrajući položaj Bosne i Hercegovine u kontekstu europskih integracija, može se istaći da je Bosna još od svoga nastanka u geopolitičkom, kulturno – historijskom, civilizacijskom, a posebno u religijskom pogledu uvijek pripadala europskom krugu država. Zahvaljujući Bosanskoj franjevačkoj vikariji, a kasnije u osmanskome periodu Provinciji Bosni Srebrenoj, bosanska država je još od srednjovekovnog perioda i teritorijalno, a i u vjerskom pogledu dijelila sudbinu s tadašnjim europskim državama. Ahdnama je svjedočila o međusobnom uvažavanju pripadnika različitih religija, koji su u to vrijeme živjeli zajedno na ovim prostorima, zadržavši i u ovom periodu svoju vjersku toleranciju, kulturnu tradiciju i civilizacijsku multilateralnost.

Abstract: *Looking at the position of Bosnia and Herzegovina in the context of European integration, it can be noted that since its inception in geopolitical, cultural – historical, civilization, especially in religious matters, Bosnia had always been belonging to the European circuit of states. Thanks to the Bosnian Franciscan vicariate, and Bosna Srebrena Province in the later Ottoman period, the Bosnian state since the medieval period and territory, as well as in religious affairs, has shared the fate of the then European countries. Ahdnama testified about mutual respect between members of different religions, who at that time lived together in this region, keeping in that period, their religious tolerance, cultural tradition and civilization multilateralism.*

Keywords: *Franciscans
Bosnian Vicariate, Bosna
Srebrena, Ahdnama, the
Dayton Peace Agreement*

Ideja o ujedinjenju Evrope predstavlja svojevrsan fenomen i javlja se već od XV stoljeća, a u izvjesnom smislu može se pratiti još od ranog srednjeg vijeka, identificirajući se sa idejom slobode i civilizacije. Napisane su brojne znanstvene monografije i radovi koji se sa različitim aspektata bave i razmatraju pitanja evropskog ujedinjenja.¹ Nit koja ih sve povezuje jeste izražena želja za jačanjem položaja evropskih država koje povezuje isti interes, a to je održanje reda i očuvanje slobode na principu ravnoteže snaga što podrazumijeva uređenje međusobnih odnosa u kojima niti jedna od država ne može uspostaviti apsolutnu moć i prevlast nad drugim državama, što bi na koncu omogućilo stvaranje boljih uvjeta za njen daljnji razvitak.²

Brojni su pobornici tih ideja, a između ostalih, još davne 1751. godine Voltaire je opisao Evropu kao "... vrstu velike republike podijeljene u nekoliko država, od kojih su neke monarhije, a neke mješovite... no u međusobnom skladu... te za razliku od drugih dijelova svijeta slijede ista načela javnog i političkog prava...". Te su države "... prije svega... jedinstvene u pogledu mudre politike održavanja što bolje i ujednačenije ravnoteže snaga...". A kako kaže francuski filozof Montesquieu da "... u Europi sve države ovise jedna o drugoj... Europa je jedinstvena država sastavljena od nekoliko pokrajina...".³

Danas, kada već postoji i funkcioniра Evropska unija, ukidanjem i brisanjem granica među evropskim državama i stvaranjem jedinstvenog ekonomskog područja sa zajedničkom valutom i vojnom organizacijom, zaokružena je i objedinjena velika teritorija koja od vremena Rimskog carstva nije nikada bila u toj mjeri i obimu povezana i integrirana. To nije bio slučaj ni kada je Karlo Veliki, najslavniji vladar srednjeg vijeka, osvojio i ujedinio najveći dio Zapadne Evrope u Franačko kraljevstvo, čiju krunidbu današnja Evropa posmatra kao svoje prvo ujedinjenje, niti u vrijeme kada je Napoleon svojim osvajanjima veliki dio Evrope potčinio svojoj vlasti, a iHabsburška carevina je obuhvatala samo dio Starog kontinenta. Upravo se u ideji i praksi Evropske unije danas mogu prepoznati očigledne paralele sa nečim što je, u historijskom smislu, već viđeno na ovim prostorima.

Posmatrajući položaj Bosne i Hercegovine u kontekstu evropskih integracija, možemo istaći da se Bosna od svog nastanka u ranom srednjem vijeku, a i kasnije tokom svoga razvitka odlikovala određenim specifičnostima, te da je u geopolitičkom, kulturno-historijskom, civilizacijskom, kao i religijskom pogledu uvijek pripadala evropskom krugu država.⁴

---

¹ Dž. Čaušević, Evropska integracija i Bosna i Hercegovina – historijski pogled, Bosna i Hercegovina i euro-atlantske integracije, Bihać 2012. 136-146. ; R. Vukadinović, L. Čehulić Vukadinović, Politika evropskih integracija, Zagreb 2011.; - M. Puškarić, Razvoj evropske integracije, Zagreb 2010.; - M. Lasić, Evropska unija: Nastanak, Strategijske nedoumice i Integracijski dometi, Sarajevo 2010.; - Lj. Mintas-Hodak (uredila), Uvod u Evropsku uniju, Zagreb 2005.

² H. Kissinger, Diplomacija, Golden marketing, Zagreb 2000, 57-58.

³ Isto, 57.

⁴ Dž. Čaušević, Pravno politički razvitak Bosne i Hercegovine, Dokumenti sa komentarima, Magistrat, Sarajevo 2005., 3,19.

Njen geopolitički položaj bitno je odredio njenu historijsku sudbinu i razvitak. Naime, podjelom Rimskog carstva na Istočno i Zapadno 395. godine u doba rimskog cara Teodosija, linija razgraničenja je išla jednim dijelom rijekom Drinom, kao istočnom bosanskom granicom.⁵ A nakon raspada Zapadnog rimskog carstva na njegovim se ruševinama u ranom srednjem vijeku počela oblikovati evropska civilizacija, a u tim procesima značajno mjesto zauzima Karlo Veliki koji se smatra utemeljiteljem evropske civilizacije. U to vrijeme su se jasno izdiferencirala tri kulturno-politička kruga: zapadno-evropski, bizantsko-pravoslavni i arapsko-islamski. Bosna se, kao granična zemlja, našla pod utjecajem svakog od ovih kulturno-političkih krugova koji su ostavili, svaki na svoj način, duboki trag u njenom biću, odnosno u njenom društvu, u smislu njegove multilateralnosti u pogledu religije, i kulturne tradicije koje su se vijekovima njegovala i štitile na ovim prostorima.⁶ Našavši se između dvije različite državno-pravne cjeline, nekadašnjih Istočnog i Zapadnog rimskog carstva, odnosno Bizanta i Franačke, a kasnije Srbije i Ugarsko-hrvatskog kraljevstva, Bosna je uspjela održati i učvrstiti svoj politički i kulturni identitet, te sačuvati svoju samostalnost u okviru šire geopolitičke cjeline koja se danas naziva Evropom. U prilog navedenim tvrdnjama može se istaći činjenica da se Bosna u vrijeme sposobnog vladara bana Stjepana II Kotromanića širila na okolne župe i oblasti pa je obuhvatala prostor od „...Save do mora i od Drine do Cetine...“.⁷ Stjepan II Kotromanić je uspio uključiti Bosnu u najvažnije tokove tadašnje balkanske i evropske politike i u registar evropskih država.

Imajući u vidu navedene činjenice, cilj ovoga rada jeste da prikaže kako je Bosna još od srednjovjekovnog perioda i u religijskom pogledu, pripadala evropskom krugu država što je naročito izraženo kroz djelovanje Katoličke crkve u okviru Bosanske vikarije, a kasnije i Bosne Srebrene koje su se teritorijalno prostirale i aktivno djelovale na širokom evropskom prostoru. U tom smislu se Bosna može posmatrati kao jedna od država čija je sudbina bila utkana i usko vezana za tadašnju Evropu, a danas Evropsku uniju.

Poznata je činjenica da je u srednjovjekovnoj Bosni postojalo i širilo se heretičko učenje o čemu je papu Innocenta III, kao poglavara Katoličke crkve i čuvara reda u bosanskoj biskupiji, dopisom od septembra mjeseca 1199. godine izvjestio srpski kralj Vukan.⁸ S tim u vezi već je 11. oktobra 1200. godine naloženo ugarskom kralju Emeriku da vojnim putem iskorijeni patarensko učenje u Bosni "... da ova bolest ne zarazi bližnja mjesta i da se ne uvuče

---

⁵ M. Imamović, *Historija države i prava Bosne i Hercegovine*, Magistrat, Sarajevo 2003., 63.; M. Bojić, *Prisvajanje istorije srednjovjekovne Bosne*, Bosna i Hercegovina ogledalo razuma, Beograd 1992, 8-10.

⁶ „...Iako je Bosna još u srednjem vijeku imala tri vjere njihovi pripadnici su tolerisali jedni druge...“, J. Fine, R. Donia, *Bosna i Hercegovina: Tradicija koju su izdali*, Sarajevo 1995, 9.; J. Žiga, *Izazovi Bosne i Hercegovine euroatlantskim integracijama*, Pregled, Sarajevo 2007, 55-56.

⁷ Dž. Čaušević, *Pravno politički razvitak ...*, 36-42; M. Bojić, *Isto* 8-10.

⁸ Pismo kralja Vukana papi Innocentu III (1199. god.), Dž. Čaušević, *Pravno politički razvitak ...*, 30.

u ugarsko kraljevstvo ...".⁹ Papa Innocent III je zatim uputio u Bosnu njemačke dominikance čiji je misionarski i inkvizitorski rad na iskorjenjivanju bosanske hereze i nakon stoljeća djelovanja ostao bez rezultata. Konačno je papa Nikole IV, na zahtjev srpskog kralja Stefana Dragutina, u Bosnu poslao dvojicu franjevaca¹⁰ kao istražitelje krivovjerja, koji su došli iz Provinciae Sclavoniae prije više od 700 godina, tačnije 1291. godine.¹¹ Kako su franjevci stalno prisutni na tim prostorima još od XIII stoljeća pa sve do današnjih dana, oni su, kao predstavnici najstarije religije na području današnje Bosne i Hercegovine, čvrsto utkani i predstavljaju nezaobilazan faktor u burnoj višestoljetnoj povijesti ove države.¹²

S obzirom na evidentno prisustvo brojnih heretika – krivovjernika u tadašnjoj Bosni, papa Benedikt XII je poslao bosanskom banu Stjepanu II Kotromaniću u Bosnu Gerarda Odonisa, vrhovnog poglavara i generala Franjevačkog reda. Budući da ni ban Stjepan II Kotromanić, a ni fra Gerard Odonis nisu željeli istrebljivati bosanske heretike, tj. krivovjernike silom, nego mirno propovijedanjem, odlučili su osnovati zasebnu franjevačku zajednicu sa sjedištem u Bosni. Tako je 1339/40. godine osnovana Bosanska franjevačka vikarija (po rangu nešto niža od provincije) koja je hijerarhijski bila podrijeđena vrhovnom franjevačkom poglavaru.¹³

Prije povratka u Rim, fra Gerard Odonis je ostavio dio svojih pratilaca u Bosni, a fra Peregrina Saksonca je imenovao za prvog vikara Bosanske franjevačke vikarije koji je ujedno postao i prvi bosanski biskup.¹⁴ Ubrzo nakon svog osnutka Bosanska franjevačka vikarija izlazi izvan granica Bosne preko Save i Dunava. Za vrijeme fra Peregrinove uprave (do 1349.

---

⁹ Papa Innocent III je u proljeće 1203. godine poslao u Bosnu svoje izaslanike da provjere da li u Bosni postoji heretičko učenje, tj. krivovjerje. Nakon održanog Sabora na Bilinom polju (današnja Zenica) 8. aprila 1203. godine Kulin ban i starješine patarena su potpisali Akt abjuracije. Ovim aktom Kulin ban i patareni su se svečano odrekli heretičkog učenja te su priznali Rimsku crkvu "... majkom i glavom čitave vjerske zajednice". Akt abjuracije (Bilino polje, 8. april 1203. god.), Isto 31-32.

¹⁰ Franjevci predstavljaju red Katoličke crkve koji je nastao u Italiji 1209. godine. Ime je dobio po svom osnivaču Franji Asiškome koji je sastavio pravila reda, a potvrdio ih je 1221. godine papa Innocent III. Sveti Franjo Asiški (1181-1226.) osnovao je tri reda: franjevce (1209.) – za osobe muškog spola, klarise (1212.) – za žene i trećeredce (1221.) – za osobe muškog i ženskog spola. Svi su bili franjevci u širem smislu riječi, a samo su prvi franjevci bili franjevci u užem smislu – Ordo Fratrum Minorum (Red Manje Braće), narodni naziv fratri, Opća enciklopedija JLZ, sv. 3, Zagreb 1977, 57-58.; Opći religijski leksikon, Leksikografski zavod Miroslav Krleža, Zagreb 2002, 116.

¹¹ M. Oršolić, Sedamstoljetno djelovanje franjevaca u Bosni i Hercegovini, - Franjevci na raskršću kultura i civilizacija, Zagreb 1988, 17.

¹² Koliki je uopće njihov značaj za Bosnu i Hercegovinu najbolje ilustriraju riječi biskupa Miletića koji je u svojoj Spomenici iz 1815. godine istakao da su bosanski franjevci priznati kao "...duhovne i političke vođe bosanskih katolika....". S.M. Džaja, Katolici u Bosni i zapadnoj Hercegovini na prijelazu iz 18. u 19. stoljeće, Zagreb 1971., 124.

¹³ N. Malcolm, Povijest Bosne – Kratki pregled, Zagreb-Sarajevo 1995., 68-69.; M. Žugaj, Bosanska vikarija i franjevci konventualci, Croatica Christiana Periodica, God. XIII, br. 24, Zagreb 1989., 6-7.

¹⁴ I. Stražemanac, Povijest franjevačke provincije Bosne Srebrene, Zagreb 1993, 6-7.

godine) Bosanska vikarija je obuhvatala dvije kustodije (jedinice na koje se dijelila vikarija) sa 12 samostana. Četrdesetak godina kasnije, u vrijeme vikara fra Bartola iz Alverna (1367-1407.) Bosanska vikarija je obuhvatala teritoriju od Jadrana do Crnog mora i bila je podijeljena na sedam kustodija sa preko 30 samostana. Koncem XIV stoljeća priključena joj je i osma kustodija koja se nalazila u Galatiji u Apuliji u južnoj Italiji. Ban Stjepan II Kotromanić je savjetovao da se osnivaju samostani izvan granica Bosne radi studija, a i radi zaslužnog mirnog odmora svećenika i njege bolesnika, zatim skupljanja milostinje i stvari kojih nije bilo u Bosni. U tih stotinjak godina, evidentno je da se Bosanska vikarija teritorijalno znatno proširila na susjedne države Slavoniju, Srbiju, dio Hrvatske i Dalmacije te na južnu Ugarsku, Vlašku i Moldaviju, široko područje jugoistočne Europe sve do Rumunije kao i na području južne Italije.¹⁵

Kako navodi i sam fra Bartol Pizanac u svom popisu „ ... Bosanska vikarija je ravna mnogim provincijama... „ što se može protumačiti da je Bosanska franjevačka vikarija bila teritorijalno toliko velika kao više provincija zajedno.

U to vrijeme franjevci su počeli graditi svoje samostane po Bosni. Prema prvom popisu ovih samostana, a koji je sačinio spomenuti fra Bartol iz Pize, koncem XIV stoljeća na tim područjima je djelovalo 35 franjevačkih samostana, a u samoj Bosni ih je bilo svega četiri i to u Visokom, Lašvi, Sutjesci i Olovu. Svi su postojali i aktivno djelovali do pada Bosne pod osmansku vlast.¹⁶

Kao što je već istaknuto franjevci su odigrali značajnu ulogu u povijesti bosanske države, bili su povremeno politički veoma utjecajni, a naročito u doba djelovanja fra Peregrina Saksonca, koji je jedno vrijeme bio najutjecajniji savjetnik bosanskog bana Stjepana II Kotromanića. U aprilu 1347. godine ban Stjepan II Kotromanić je pisao papi i zamolio ga da uputi u Bosnu veći broj školovanih svećenika koji će biti „ ...vični u poučavanju vjere i koji će znati narodni govor ... „¹⁷. Franjevci su bili omiljeni u bosanskom narodu jer se nisu od njega izdvajali. Živjeli su u svojim samostanima, manjim zgradama skromnih dimenzija, koje su podizali po gradovima. U svoje redove su primali sve više domaćih ljudi, obilazili najsiromašnije stanovništvo, propovijedali na narodnom jeziku, liječili i njegovali bolesnike, što im je pomagalo da se približe narodu osiguravajući sebi na taj način popularnost među narodom. Franjevci su između ostalog, kao jedini školovani ljudi u to doba, radili u dobro organiziranim državnim kancelarijama, koje su se nalazile na dvoru bosanskih kraljeva. Uz samostane su postojale i djelovale osnovne škole u kojima su se školovala katolička djeca.¹⁸

---

¹⁵ Isto, 6.; M. Žugaj, isto 9-10.

¹⁶ Dž. Čaušević, Život i pravni položaj franjevaca u Bosni Srebrenoj prema turskim dokumentima, Zbornik radova fra Anđela Zvizdovića, Sarajevo-Fojnica 2000., 286-287.

¹⁷ I. Stražemanac, isto, 20.; N. Malcolm isto.

¹⁸ A. F. Giljferding, Putovanje po Hercegovini, Bosni i staroj Srbiji, Sarajevo 1972., 305; M. Oršolić, isto 27.

Sredinom XV stoljeća, tj. u posljednjim decenijama samostalnosti bosanske države, franjevci su obnovili kampanju protiv krivovjernih i u izvještaju papinskog legata u Bosni iz 1451. godine ističe se da "... u mjestima u kojima prebivaju heretici, čim se fratri pojave, heretici se tope kao vosak na vatri ...".¹⁹ Na temelju izloženog, očigledno je da su franjevci uspjeli mirnim i strpljivim misionarskim radom potisnuti Crkvu bosansku, njene svećenike i sljedbenike, neuporedivo više nego u prethodnim stoljećima svi već pomenuti dominikanci, ugarski i srpski vladari, koji su se protiv bosanskih bogumila služili grubim inkvizitorskim metodama i nasiljem.

Početak ljeta 1463. godine, kada je osmanska vojska predvođena sultanom Mehmedom II Osvajačem osvojila veliko Kraljevstvo Bosne²⁰, Osmansko carstvo se na tim prostorima prvi put susrelo s jednom novom vjerskom zajednicom, s katolicima koje su osmanske vlasti odmah uključile u svoje državno – teokratsko uređenje, dodjeljujući i njima kao i drugim religijama u carstvu određene povlastice. U tom kontekstu sultan Mehmed II Fatih je 28. maja 1463. godine u mjestu Milodraž, koje se nalazi između Busovače i Fojnice, predao Fra Anđelu Zvizdoviću, kustosu franjevačkog reda u Bosni, Ahdnamu („*magna charta libertatis*“), kojom bosanskim franjevcima garantuje slobodu ispovijedanja vjere i njihovog daljnjeg vjerskog djelovanja u okviru Bosanskog ejaleta. Zahvaljujući ovom dokumentu bosanski franjevci su preuzeli cjelokupno vjersko i političko vodstvo nad svim katolicima, koji su živjeli na području Bosanskog ejaleta, omogućivši im istovremeno bogato pastoralno i kulturno djelovanje. Po svojoj formi i sadržaju, Ahdnama ima snagu međunarodnog ugovora²¹, te predstavlja pravni dokument, koji je omogućio Katoličkoj crkvi i njenim sljedbenicima da opstanu i održe se i u najtežim vremenima u Bosni i Hercegovini, kao najstariji narod sve do danas.²²

Padom Bosne pod osmansku vlast Bosanska vikarija je, zbog novonastale situacije pretrpjela značajne promjene. Naime, podijeljena je na dvije provincije, tj. nastala je provincija Bosna Srebrena (*Bosna Argentina*)²³ koja je obuhvaćala područje koje je bilo pod osmanskom vlašću, dok su drugi dijelovi Bosne, koji nisu bili pod osmanskom vlašću oformili provinciju Bosna Hrvatska²⁴.

---

¹⁹ N. Malcolm, isto, 128-129

²⁰ A. F. Giljferding, isto, 305; M. Oršolić, isto, 27

²¹ H. Šabanović, Turski dokumenti u Bosni iz druge polovine XIV stoljeća, Istorijsko – pravni zbornik. Sv. 2, Sarajevo 1949, 200-206.

²² Dž. Čaušević, Uređenje odnosa turske države s Katoličkom crkvom u Bosni prema turskim dokumentima, Riječki teološki časopis, God. 9, br. 2, Rijeka 2001, str. 551.

²³ Prvi dio „slavnog starog imena“, podsjećao je na Bosansko Kraljevstvo, a drugi dio na prvu franjevačku trajnu naseobinu Srebrenicu"; M. Oršolić, Kronologija djelovanja bosansko-hercegovačkih franjevaca, Franjevci na raskršću kultura i civilizacija, Zagreb 1988, 45.; M. Oršolić, Sedamstoljetno djelovanje franjevaca ..., 26; N. Malcolm, isto 77.

²⁴ I. Stražemanac, isto 8-9

Kada su Osmanlije u svojoj ekspanziji prešli rijeke Dunav, Savu i Dravu, njihovim osvajanjima povećavala se i teritorija franjevačke provincije Bosne Srebrene. Franjevci su po odobrenju Osmanlija na novoosvojenim područjima zaposijedali napuštene samostane, a na temelju Ahdname slobodno su obilazili svoje vjernike u Dalmaciji, Slavoniji i Ugarskoj, tj. po svim krajevima koji su se našli pod osmanskom vlašću. Tako je franjevačka provincija Bosna Srebrena u XVI i XVII stoljeću, obuhvaćala ogroman prostor od Ugarske na sjeveru do Dalmacije i Jadranskog mora na jugu (Hercegovina, dio Dalmacije, Lika, Banija, Slavonija, Bačka, Banat, okolica Beograda i Južna Ugarska), a na zapadu sve do tršćanskog zaleđa.²⁵ O kolikom je prostoru riječ, potvrđuju i riječi izvjesnog Franje Sudića Varadinca iz druge polovice XVII stoljeća koji, opisujući Bosnu Srebredu, navodi da je bila „... duga i široka 30 dana hoda, a prostirala se u tri zemlje (Bosna, Dalmacija i Ugarska), imala je tri biskupa (bosanski, beogradski i makarski), brojala je 150 župa, 200 crkava, 500 braće ...“²⁶.

U to vrijeme se velika pažnja posvećivala obrazovanju budućeg svećeničkog kadra za Bosnu Srebredu, tako da su se bosanski pitomci, budući svećenici, uz mnogo raznih poteškoća, školovali uglavnom po europskim zemljama.²⁷

Nakon završetka Bečkog rata i zaključivanja Karlovačkog mira iz 1699. godine²⁸, gubitkom teritorija i postupnim povlačenjem Osmanlija iz Slavonije, Like i Dalmacije, dijelovi provincije Bosne Srebrene su se našli u tri države, tadašnjoj Osmanskoj carevini, Mletačkoj republici i Habsburškoj carevini. Toj podjeli su također, doprinijeli i sukobi između bosanskih, ugarsko-slavonskih i dalmatinskih franjevaca, koji su se toliko zaoštrili da se stara provincija Bosna Srebrena raspala na tri dijela.²⁹ U okviru Provincije, koja je zadržala svoje ime Bosna Srebrena, ostali su samostani Sutjeska, Fojnica, Kreševo, Velika, Našice, Požega, Brod, Gradiška, Cernik, Đakovo, Osijek te rezidencija Cuntić. U tom kontekstu o bosanskoj provinciji poslije Bečkog rata pisao je neki anonimni pisac, navodeći da „...čitava provincija ima u Dalmaciji 30.000 ljudi, u Bosni 25.000, gdje je do 1688. godine bilo 150.000, jer su se mnogi iselili iz Bosne u Slavoniju...“³⁰ Od franjevačke provincije Bosne Srebrene početkom XIX stoljeća odvojila se i Hercegovina, formirajući svoju zasebnu franjevačku provinciju.³¹

---

²⁵ S. Kovačić, Pad Bosne i Hercegovine pod Turke u spisima bosansko hercegovačkih franjevaca, Katarina Kotromanić Kosača (1478-1978), Sarajevo 1979, 73-80.; I. Stražemanac, isto 12; M. Oršolić, Sedamstoljetno djelovanje franjevaca ..., 21

²⁶ I. Stražemanac, isto 13

²⁷ S. M. Džaja, Katolici u Bosni i Zapadnoj Hercegovini ..., 15-32

²⁸ Dž. Alić, Devetnaest stoljeća Bosne, Sarajevo, 1998., 331.; Karlovački mir i granice Bosanskog ejaleta, Dž. Čaušević, Pravno politički razvitak ...112-121.

²⁹ I. Stražemanec, isto

³⁰ I. Stražemanec, isto 13-16

³¹ I. Stražemanec, isto

Nemiri, koji su tijekom XIX stoljeća zahvatili veći dio Evrope, utjecali su svakako i na razvoj događaja u Bosni i Hercegovini, što se, između ostalog, odrazilo i na položaj Katoličke crkve i njenih franjevaca. U tako teškim i nesigurnim vremenima i franjevci su bili ugroženi, te nastoje da dođu u što bliži kontakt s Austrijom koja im je, iz političkih razloga, posvećivala posebnu pažnju. Tako je Car Josip II utemeljio fond za školovanje bosanskih franjevaca, a Ferdinand i preuzima 1840. godine protektorat nad bosansko-hercegovačkim katolicima. Sve do austrougarske okupacije Bosne i Hercegovine franjevci su bili jedini katolički svećenici koji su vršili cjelokupnu pastoralnu službu među bosansko hercegovačkim katolicima. Tek nakon austrougarske okupacije, 1881. godine uspostavljena je redovita katolička hijerarhija u Bosni i Hercegovini koju su sačinjavali jedna nadbiskupija locirana u Sarajevu, te dvije biskupije, jedna u Mostaru a druga u Banja Luci.³² Provincija Bosna Srebrena, koja je uspostavljena 1517. godine i danas postoji, prostirući se uglavnom na teritoriji vrhbosanske i banjalučke.

Na temelju izloženih činjenica, može se zaključiti da je danasnja država Bosna i Hercegovina još od srednjeg vijeka, zahvaljujući prvo Bosanskoj franjevačkoj vikariji, a kasnije u osmanskom periodu i Provinciji Bosni Srebrenoj, već preko 700 godina usko povezana s zemljama srednje Evrope, koje danas pripadaju Europskoj uniji. Treba istaći činjenicu da je Katolička crkva odnosno franjevci, djelujući u sklopu Bosanske vikarije, a kasnije Bosne Srebrene, bili jedina institucija iz perioda srednjevjekovne Bosne, koja je preživjela propast Bosanskog kraljevstva i nastavila djelovati u izmijenjenim okolnostima okviru Osmanskog carstva, zajedno s pripadnicima ostalih religija. Katolička crkva, tj. franjevci su se održali na ovim prostorima zahvaljujući sultanovoj povelji Ahdnami iz XV stoljeća, a koja je zajamčila slobodu vjerskog djelovanja i slobodu vjeroispovijesti svim katolicima. Ovaj akt je u stvari omogućio Katoličkoj crkvi i njenim sljedbenicima da kao religija opstanu u Bosni i Hercegovini. Ahdnama je istovremeno svjedočila i o međusobnom uvažavanju pripadnika različitih religija, koji su stoljećima živjeli zajedno na ovim prostorima, zadržavši i njegujući oduvijek vjersku toleranciju te kulturnu tradiciju i civilizacijsku multilateralnost. Bosna i Hercegovina je, kako je naprijed prezentirano, već preko sedam stoljeća kroz djelatnost franjevaca i njihove Katoličke crkve, a u sklopu Bosanske franjevačke vikarije, kasnije Bosne Srebrene, teritorijalno a i u vjerskom pogledu dijelila sudbinu i suživot s europskim državama. Upravo takva, već stoljećima multireligijska, multietnička, multikulturalna, Bosna i Hercegovina kao država može biti unikatan primjer suživota u Evropskoj uniji. Iz tih razloga, Bosna i Hercegovina, sa svojim posebnim identitetom trebala bi biti i predstavljati važan faktor i primjer za Evropsku uniju, tim više jer već stoljećima, kako je naprijed navedeno i sama pripada istoj evropskoj baštini.

Već se tijekom 1990. godine osjećala izvjesna kriza na ovim prostorima. Nacionalisti svih oblika nametali su vjersku netrpeljivost i rat kao jedino rješenje kao izlazak iz postojećeg

---

³²M. Oršolić, *Kronologija djelovanja ...*, 45.

stanja. Prema Daytonskom sporazumu (Anex 4) Bosna i Hercegovina je sastavljena od dva entiteta (Federacija BiH, Republika Srpska) i Distrikta Brčko. Takva entitetska podjela Bosne i Hercegovine, zasnovana na etnonacionalnoj osnovi, nema niti historijsko, niti etničko, a niti ekonomsko – geografsko uporište, niti bili kakvo opravdanje za društvo u kojem pojedine zajednice nikada nisu živjele u potpunoj izolaciji, njihovi običaji i mentaliteti su se stoljećima prožimali, a prožimaju se još uvijek.

Daytonski sporazum u svojim odredbama je kaznio kulturu i civilizaciju, poričući čovjeka, građanina, a umjesto njega u politički život uvodi nacije, tj. Srbe, Hrvate, Bošnjake. S takvim rješenjima Bosna i Hercegovina ne može funkcionirati kao normalna država, niti može biti multilateralno društvo. „... Upravo zato što je ova Bosna bila integrirani kulturni prostor s zasebnim povijesnim identitetom ... Bosna, ma koliko slaba kao država, predstavlja istinsko društvo...”³³

Na kraju, vraćanjem na temeljne principe ZAVNOBiH-a,³⁴ Bosna i Hercegovina bi se obnovila kao moderna građanska država i kao takva mogla bi graditi svoju budućnost i vratiti se u društvo država kojemu je već pripadala a koje je već integrirano u Europsku uniju.

LITERATURA

1. A. F. Giljferding, Putovanje po Hercegovini, Bosni i staroj Srbiji, Sarajevo 1972.
2. Dž. Alić, Devetnaest stoljeća Bosne, Sarajevo, 1998.
3. Dž. Čaušević, Evropska integracija i Bosna i Hercegovina – historijski pogled, Bosna i Hercegovina i euro-atlantske integracije, Bihać 2012. 136-146.
4. Dž. Čaušević, Pravno politički razvitak Bosne i Hercegovine, Dokumenti sa komentarima, Magistrat, Sarajevo 2005.
5. Dž. Čaušević, Uređenje odnosa turske države s Katoličkom crkvom u Bosni prema turskim dokumentima, Riječki teološki časopis, God. 9, br. 2, Rijeka 2001.
6. Dž. Čaušević, Život i pravni položaj franjevaca u Bosni Srebrenoj prema turskim dokumentima, Zbornik radova fra Anđela Zvizdovića, Sarajevo-Fojnica 2000.
7. H. Kissinger, Diplomacija, Golden marketing, Zagreb 2000.
8. H. Šabanović, Turski dokumenti u Bosni iz druge polovine XIV stoljeća, Istorijsko – pravni zbornik. Sv. 2, Sarajevo 1949.
9. I. Banac, Cijena Bosne, Europa danas, Zagreb, 1994.
10. I. Stražemanac, Povijest franjevačke provincije Bosne Srebre, Zagreb 1993.
11. J. Fine, R. Donia, Bosna i Hercegovina: Tradicija koju su izdali, Sarajevo 1995.
12. J. Žiga, Izazovi Bosne i Hercegovine euroatlantskim integracijama, Pregled, Sarajevo 2007.
13. Lj. Mintas-Hodak (uredila), Uvod u Europsku uniju, Zagreb 2005.

---

³³ I. Banac, Cijena Bosne, Europa danas, Zagreb, 1994, 108

³⁴ Akti Drugog zasjedanja ZAVNOBiH-a, Dž. Čaušević, Pravno politički razvitak ..., 442-445

14. M. Bojić, *Prisvajanje istorije srednjovjekovne Bosne*, Bosna i Hercegovina ogledalo razuma, Beograd 1992.
15. M. Imamović, *Historija države i prava Bosne i Hercegovine*, Magistrat, Sarajevo 2003.
16. M. Lasić, *Europska unija: Nastanak, Strategijske nedoumice i Integracijski dometi*, Sarajevo 2010.
17. M. Oršolić, *Kronologija djelovanja bosansko-hercegovačkih franjevaca*, *Franjevci na raskršću kultura i civilizacija*, Zagreb 1988.
18. M. Oršolić, *Sedamstoljetno djelovanje franjevaca u Bosni i Hercegovini*, - *Franjevci na raskršću kultura i civilizacija*, Zagreb 1988.
19. M. Puškarić, *Razvoj europske integracije*, Zagreb 2010.
20. M. Žugaj, *Bosanska vikarija i franjevci konventualci*, *Croatia Christiana Periodica*, God. XIII, br. 24, Zagreb 1989.
21. N. Malcolm, *Povijest Bosne – Kratki pregled*, Zagreb-Sarajevo 1995.
22. *Opća enciklopedija JLZ*, sv. 3, Zagreb 1977.
23. *Opći religijski leksikon*, Leksikografski zavod Miroslav Krleža, Zagreb 2002.
24. R. Vukadinović, L. Čehulić Vukadinović, *Politika europskih integracija*, Zagreb 2011.
25. S. Kovačić, *Pad Bosne i Hercegovine pod Turke u spisima bosansko hercegovačkih franjevaca*, Katarina Kotromanić Kosača (1478-1978), Sarajevo 1979.
26. S.M. Džaja, *Katolici u Bosni i zapadnoj Hercegovini na prijelazu iz 18. u 19. stoljeće*, Zagreb 1971.

Dženana Čaušević